

15 yr

Szanownemu Panu
Doktorowi Jerzemu Rzeszkowskiemu
mu z Leszczynym wyrazem
poczty autor.

ODBITKA Z „POLSKIEGO PISMA ENTOMOLOGICZNEGO“ T. IV. Z. 1. 1925, str. 85-82
EXTRAIT DU „BULETIN ENTOMOLOGIQUE DE LA POLOGNE“. T. IV. 1925.

S.516

Przyczynek do fauny motyli Podlasia.

Macrolépidoptères de Podlasie (Pologne).

Podał

JERZY KREMKY.

WSTĘP.

Podlasie, pod względem opracowania fauny motyli, poza niezupełnem jeszcze zbadaniem Puszczy Białowieskiej (M. Gieysztor. Sprawozdanie z pracy nad fauną motyli większych (*Macrolepidoptera*) Puszczy Białowieskiej „Białowieża“. zes. 2. i J. Prüffer. Przyczynek do znajomości motyli Puszczy Białowieskiej. Polskie Pismo Entom. T. II. z. 1), przedstawia teren zupełnie jeszcze nieznany. Mając materiał motyli większych (*Macrolepidoptera*) zbierany dorywczo w latach 1909, 13, 14, 15, 16, 17 i 21, głównie w miesiącach letnich, a wynoszący 364 gatunki i 65 odmian, w czem 8 form nie notowanych z Polski, postanowiłem go opracować, aby choć częściowo przyczynić się do zbadania fauny motyli krajowych. Badania swoje prowadziłem głównie w Zbuczynie, w odległości 14 wiorst od Siedlec, wzdłuż szosy, prowadzącej do Brześcia n. B.; w Augustówce pod samym Międzyrzecem, oraz

spł. 10080.
16.999 P
m

w Uścimowie, Jedlance i Walerjanowie — w pow. włodawskim, na wschód od Ostrowa. Prócz tego, do pracy swej włączyłem materiały z wycieczek do Brzostówki, położonej w pow. lubartowskim, na samym pograniczu pow. włodawskiego.

Badany teren Podlasia jest bardzo lekko falisty, tworzą go moreny denne lub piaski wydmore. Równiny wznoszą się na pograniczu z Mazowszem do wysokości 220 m., a na wschodzie bliżej Grodna, moreny czołowe tworzą wzniesienia, sięgające miejscami ponad 200 m. Na południowym wschodzie Podlasie przechodzi stopniowo w Polesie. W okolicy Włodawy zachował się rodzaj krajobrazu pojeziernego (szereg jezior w zabagnionej okolicy); tu zaliczyć należy, z terenów badanych przezemnie, Uścimów.

Zbuczyn. Główną uwagę zwracałem na las liściasto-iglasty, z przewagą drzew liściastych: osina, brzoza, dąb, leszczyna. Las ten położony o 2 klm. na południo-wschód od Zbuczyna, z licznymi, wilgotnymi polanami, o bujnej roślinności; charakteryzuje je występowanie takich motyli, jak *Coen. hero* L., *tiphon* Rott., *Chr. hippothoë* L., *alciphron* Rott., *Cosm. potatoria* L. Z innych motyli, tylko w tym lesie (lecz na terenach suchszych) przezemnie spotykanych, wymienić należy: *Mel. aurelia* Nick., *Th. pruni* L., *spini* Schiff., *Lyc. amandus* Schn., *cyllarus* Rott., *Carch. altheae* Hb., *Zyg. lonicerae* Esp., *achilleae* Esp., *Myth. imbecilla* F., *Tox. pastinum* Tr., *B. temerata* Hb., *Lar. obliterata* Hufn., *luteata* Schiff., *autumnalis* Ström., *corylata* Thnbg. i *Lob. sexalisata* Hb.

Drugim terenem były lasy sosnowe z licznymi wrzosowiskami i jałowcami. Występowały tu: *Sat. semele* L., *Hesp. alveus* Hb., *Cosc. cribrum* L., *Hyl. pinastri* L., *Lym. monacha* L., *Dendr. pini* L., *Acr. menyanthidis* View., *Lar. variata* Schiff. Innym znów terenem okazały się ugory i poręby leśne, oraz suche drogi leśne, z *Mel. didyma* O., *Lyc. argiades* Pall., *coridon* Poda., *alcon* F., *Hesp. malvae* L., *Th. tages* L., *Adop. lineola* O., *thaumas* Hufn. Wreszcie pola uprawne z najpospolitszymi gatunkami, jak *Pap. machaon* L., gatunki rodzajów *Pieris* Schrk. i *Vannessa* F., *Col. hyale* L., *Lyc. icarus* Rott., a rzadziej *Hel. dipsacea* L. i *Em. trabealis* Sc. Motyle nocne łowiłem w Zbuczynie na przynętę z miodu i piwa, zasługują na uwagę: *Acr. auricoma* F., *Agr. rubi* View., *nigricans* L., *tritici* L., *Dianth. carpophaga* Bkh., *M. ophiogramma* Esp., *Ap. testacea* Hb., *N. typica* L., *Hel. leuco-*

stigma Hb. i ab. *fibrosa* Hb., *Hydr. micacea* Esp., *Leuc. impura* Hb., *Amph. tragopoginis* L., *livida* F., i *pyramidea* L. Połów do światła, poza *Not. ziczac* L., *Loph. camelina* L., *Pter. palpina* L., *Pyg. curtula* L., *pigra* Hufn., *Cosm. potatoria* L., *Agr. rubi* View., *simulans* Hufn., *Ch. graminis* L., *Ep. popularis* L., *M. bicoloria* Vill., *Had. gemina* Hb., *Leuc. comma* L., *albipuncta* F., *turca* L., *Car. alsines* Brahm., *ambigua* F., *Cuc. fraudatrix* F., *Lar. vittata* Bkh., *Tephr. exigua* Hb., *Boarm. lichenaria* Hufn., nie dał bardziej pożądaných wyników.

Augustówka. Podczas dwutygodniowego pobytu w drugiej połowie lipca 1915 r. zwracałem uwagę na las o przewadze dębu i sosny, a szczególnie, na znajdujące się tam polany, częściowo wilgotne, a nawet podmokłe. Te ostatnie charakteryzują się występowaniem *Coen. tiphon* Rott., *Lyc. euphemus* Hb. i *Het. morpheus* Pall. Na polanach suchych łowiłem dość licznie *Carch. altheae* Hb., *Hesp. alveus* Hb. (1 okaz), ♂ ♂ *Zeph. betulae* L., *Lyc. argiades* Pall., *Leuc. conigera* F. i *Proth. viridaria* Cl.

Z innych obszarów zasługują na uwagę ugory pokryte jałowcami, przylegające do lasu sosnowego z bardzo licznie występującym *Lyc.alcon* F.

Na motyle nocne stosowałem tu jedynie przynęty jabłkowej lub z miodu i piwa. Zakładałem ją na drzewach w odległości 1 klm. od lasu. Z sówek godniejszych uwagi należy wymienić: *Agr. simulans* Hufn., *Had. abjecta* Hb. z formą *oblonga* Haw., *vabulatribula* Brahm., *Hel. leucostigma* Hb. i *Cat. sponsa* L.

Uścimów. Obszar badany były to, z jednej strony liczne pola uprawne z najpospolitszymi gatunkami, oraz łąki i pastwiska z nielicznymi krzakami brzołowymi, gdzie występowały licznie: *Mel. didyma* O., *Arg. dia* L. i *Ino statices* L., oraz 1 ♂ *Zyg. purpuralis* Brünnich (innych gatunków, należących do rodzaju *Zygaena* F. w Uścimowie nie spotykałem); z drugiej strony duży park liściasty, położony nad jeziorem, z przylegającym doń ogrodem owocowym. W parku przeważały: lipy, graby, wiązy, kasztanowce z domieszką jesionów i brzoź. *Par. aegeria* L. subsp. *polonica* Prüff., *Coen. arcania* L., *Cal. dominula* L., *Abr. grossulariata* L. (masowo), *sylyata* Sc., *adustata* Schiff., oraz *Ac. nemoraria* Hb. stanowią charakterystykę parku pod względem fauny motyli.

Łowienie na przynęty owocowe i z miodu i piwa, dało następujące wyniki: *Ch. elpenor* L., *Acr. tridens* Schiff., *psi* L., *rumi-*

cis L. i ab. *salicis* Curt., *Agr. janthina* Esp., *augur* F., *obscura* Brahm., *pronuba* L. i ab. *innuba* L., *triangulum* Hufn., *c-nigrum* L., *stigmatica* Hb., *xanthographa* F., *rubi* View., *plecta* L., *simulans* Hufn., *exclamationis* L., *corticea* Hb., *ypsilon* Rott., *segetum* Schiff., *vestigialis* Rott., *Ep. cespitis* F., *Mam. nebulosa* Hufn., *brassicae* L., *persicariae* L., *oleracea* L., *dissimilis* Knoch., *dentina* Esp., *Dianth. capsicola* Hb., *cucubali* Fuessl., *Had. porphyrea* Esp., *monoglypha* Hufn., *abjecta* Hb., *secalis* Bjerk., *Mis. oxyacanthae* L., *Dich. aprilina* L., *Dipt. scabriuscula* L., *Tr. atriplicis* L., *Eupl. lucipara* L., *N. typica* L., *Hydr. nicticans* Bkh., *micacea* Esp. i ab. *grisea* Tutt., *Leuc. impura* Hb., *pallens* L., *Amph. tragopoginis* L., *livida* F., *pyramidea* L., *Cal. pyralina* View., *affinis* L., *trapezina* L., *Orth. lota* Cl., *circellaris* Hufn., *nitida* F. ab. *obscurata* Spul., *litura* L., *Xanth. gilvago* Esp., *Orrh. vaccinii* L., *ligula* Esp. ab. *subspadicea* Stgr., *Scop. satellitia* L., *Xyl. socia* L., *furcifera* Hufn., *Cal. vetusta* Hb., *Riv. sericealis* Sc., *Scol. libatrix* L., *Cat. elocata* Esp., *nupta* L., *fulminea* Scop., *Epiz. calvaria* F., *Pech. barbalis* Cl., *Hyp. proboscidalis* L., *rostralis* L., *Th. batis* L., *Triph. dubitata* L., *Lygr. prunata* L., *Lar. siterata* Hufn., *fluctuata* L., *ferugata* Cl., *comitata* L.,

Rezultaty połowu do światła były następujące: *Ch. elpenor* L., *Not. ziczac* L., *Loph. camelina* L., *Porth. similis* Fuessl., *Lym. dispar* L., *Mal. neustria* L., *Las. quercus* L., *Acr. aceris* L., *psi* L., *tridens* Schiff., *rumicis* L., *Agr. pronuba* L., *c-nigrum* L., *simulans* Hufn., *exclamationis* L., *segetum* Schiff., *Ep. cespitis* F., *Mam. dissimilis* Knoch., *Dianth. cucubali* Fuessl., *Dil. caeruleocephala* L., *Had. monoglypha* Hufn., *abjecta* Hb., *lateritia* Hufn., *secalis* Bjerk., *Tr. atriplicis* L., *Hydr. nicticans* Bkh., *Leuc. impura* Hb., *pallens* L., *obsoleta* Hb., *turca* L., *Car. quadripunctata* F., *respersa* Hb., *alsines* Brahm., *ambigua* F., *Cal. trapezina* L., *Cuc. umbratica* L., *Scol. libatrix* L., *Pl. chrysitis* L., *festucae* L., *gamma* L., *Tim. amata* L., *Lygr. prunata* L., *associata* Bkh., *Lar. fluctuata* L., *quadrifasciaria* Cl., *spadicearia* Schiff., *ferrugata* Cl., *alchemillata* L., *bilineata* L., *comitata* L., *Tephr. oblongata* Thnbg., *suc-centuriata* L., *innotata* Hufn., *Abr. grossulariata* L., *adustata* Schiff., *Sel. bilunaria* Esp., *tetralunaria* Hufn., *Ep. apicaria* Schiff., *Boarm. lichenaria* Hufn., *crepuscularia* Hb., *Spil. lubricipeda* Esp., *menthastri* Esp., *Oec. quadra* L., *Lith. griseola* Hb., *lurideola* Zink., *complana* L.

Jedlanka. Zasługuje tu na uwagę zagajnik sosnowy na terenie piaszczystym z *Sat. semele* L. i *Lyc. arion* L. Z innych motyli tylko w Jedlance znalezionych należy wymienić *Ach. atropos* L. i *Had. furva* Hb.

Brzostówka. Podczas wycieczek zwiedzałem tu las sosnowo-dębowy z *Er. argentula* Hb., *Lygr. populata* L., *Thamn. brunneata* Thnbg., *Milt. miniata* Forst. i *Cyb. mesomella* L. Motyli tych w badanych miejscowościach Podlasia nie spotykałem. Prócz tego występuje tu *Ap. iris* L., niektórych lat dość licznie.

Pod względem występowania jakości gatunków motyli na Podlasiu, fauna tamtejsza najbardziej zbliża się do fauny motyli okolic Warszawy. Z form tamże nie spotykanych, w ziemi siedleckiej występują: *Coen. hero* L., *Lyc. amandus* Schn., *alcon* F., *euphemus* Hb., *Carch. althaeae* Hb., *Agr. stigmatica* Hb., *Myth. imbecilla* F., *Car. respersa* Hb., *Orth. nitida* F. i *Tephr. extremata* F. Dla *Lyc. euphemus* Hb., *Car. althaeae* Hb. i *Tephr. extremata* F., form bardziej południowych, Podlasie stanowi zdaje się granicę, której motyle te nie przekraczają w kierunku północnym. Co do *Myth. imbecilla* F., to również gatunek ten nie był spotykany w Polsce północnej, chociaż Speiser (20)* cytuje go z Gdańska i Kurlandji. Tu jednak, zdaje się, mamy do czynienia z gatunkiem północno-górskim. Forma ta, wraz z niżej podanymi licznymi formami melanotycznymi, wskazywałaby na północny charakter fauny Podlasia. Elementów wschodnich w materiale podlaskim nie udało mi się znaleźć, gdy dr. Prüffer, w przyczynku swym, wykazuje takowe już dla Puszczy Białowieskiej. Wogóle trudno byłoby wykazać podobieństwo fauny motyli Puszczy Białowieskiej do fauny ziemi siedleckiej, gdyż, poza najpospolitszymi gatunkami, chyba jedynie *Coen. hero* L. i *Lyc. amandus* Schn. byłyby wspólne dla obu terenów. Co się tyczy *Par. aegeria* L. subsp. *polonica* Prüff. — wszystkie moje okazy należą do tej formy, gdy z materiałów białowieskich, tylko niektóre okazy zbliżają się do niej (4). Jeżeli chodzi o porównanie fauny motyli Podlasia z fauną Lubelszczyzny, to również formy bardziej charakterystyczne dla

*) Liczba w nawiasie oznacza pracę, umieszczoną pod takim numerem w spisie literatury.

tej ostatniej, jak *Lyc. astrarche* Bgstr. ab. *calida* Bell., *L. damon* Schiff, a nawet *Er. aethiops* Esp., *Sat. briseis* L., *Lyc. hylas* Esp., *meleager* Esp., *minimus* Fuessl. na terenach przezemie badanych nie były spotykane. Wspólnymi byłyby *Agr. xanthographa* F., *Had. abjecta* Hb., *Cuc. artemisiae* Hufn. (cytowane przez płk. Niesiołowskiego i dr. Prüffera jako elementy południowo-wschodnie. Materiały do fauny motyli Polski. Polskie Pismo Entomol. T. II. z. 4.) nie mogą być tu specjalnie brane pod uwagę, gdyż występują również i w okolicach Warszawy (Sł aszczewski).

Z pośród zebranych motyli najbardziej zasługują na uwagę następujące formy:

Colias palaeno L. v. *europome* Esp. Na całym terenie Podlasia gatunku tego nie spotykałem. Jedyne okaz ♂, jaki posiadam, pochodzi z Brzostówki, złowiony w maju 1910 r. na wilgotnej polanie leśnej.

C. myrmidone Esp. Wśród licznie łowionych okazów typowych tego gatunku, występującego tylko w Zbuczynie, znalazłem 17. VIII. 1916 na polanie leśnej 1 ♀, o tle skrzydeł lekko pomarańczowo żółtem, którą zaliczam do ab. *flavescens* Garb. i 1 ♀, o skrzydłach zielonawo-żółtawych — do ab. *piaszczeki* Pred.

Melitaea athalia Rott. ab. *navarina* Selys. Wśród bardzo licznie występujących okazów typowych znalazłem w Zbuczynie 10. VI. 1917 1 ♂, o skrzydłach silnie przyciemnionych. Formę tę cytuje Stöckl (24) z Zubrzy.

Argynnis selene Schiff. ab. *morphisa* Hbst. 1 ♂ złowiony w Zbuczynie 6. VI. 1917. Skrzydła górne o intensywnie rozlanym czarnym rysunku, żółto-brunatna barwa przebija miejscami przy brzegu bocznym, po środku skrzydeł dwie także plamy. Skrzydła dolne czarne, barwa żółto-brunatna zachowuje się jedynie wązkim pasem przy brzegu pachowym i także plamy przy brzegu bocznym. Od strony spodniej obie pary skrzydeł są silnie czarno przyprószone, czarne plamy rozlane, częściowo pozlewane.

Lycaena amandus Schn. 1 ♂ złowiony 2. VII. 1914 w Zbuczynie na ukwieconej polanie leśnej. Gatunek ten znany jest z niewielu stanowisk w Polsce i wszędzie występuje nielicznie: Wilno (3), Suwałki (20), Poznań (15), Ryczanów (14), Pieniny (18), jedynie w Białowieży (4) pojawia się liczniej.

L.alcon F. W Augustówce liczny na skraju lasu sosnowego, wieczorem obsiada krzaki jałowców. Ze Zbuczyna posiadam 2 ♀. Wszystkie ♀ są jednolicie ciemno zabarwione, u 2-ch jedynie dają się zauważyć, u nasady skrzydeł, ślady barwy niebieskiej. Wobec tego jednak, że nie są intensywnie czarno zabarwione, nie zaliczam ich jeszcze do ab. *nigra* Wheel. — 1 ♂, o silnie zredukowanych plamach czarnych na spodniej stronie skrzydeł, zaliczam do ab. *cecinae* Hormuz. Z Polski *L.alcon* F. znany jest z okolic, położonych bardziej na południe — z Krakowa (10), Lwowa (5 i 7), Stryja (5 i 7), Częstochowy (11), Brzezinki (1) i Nałęczowa (1).

L.euphemus Hb. Łowiłem go nielicznie na podmokłych polanach leśnych w Augustówce. W Polsce gatunek ten dotychczas spotykany był jedynie w Małopolsce — w okolicach Lwowa (5), Stryja (2) i Krakowa (9).

Heteropterus morpheus Pall. Łowiłem go wraz z *L.euphemus* Hb. na podmokłych polanach w Augustówce. 1 ♀ o intensywnie żółtych i dużych plamach.

Carcharodus altheae Hb. Motyl ten wystąpił dość licznie w lipcu 1915 r. na polankach leśnych w Augustówce, ze Zbuczyna posiadam 1 okaz. Jest to gatunek lokalny, z Polski podawany z Poznania (15), Kielc (1), Stryja (2) i Janowa (5).

Lymantria dispar L. ab. *bordigalensis* Mab. W Zbuczynie złowiłem ♂ (13. VII. 1914) i ♀ (20. VII. 1914) o wiele mniejsze od normalnych (sięg skrzydeł ♂ 32 mm, ♀ 50 mm), zbliżają się one do karłowatej formy francuskiej ab. *bordigalensis* Mab.

Acronicta menyanthidis View. ab. *obsoleta* Tutt. Okaz złowiony w Zbuczynie o tle skrzydeł zamazanem i jaśniejszem niż u formy typowej, zaliczam do tej odmiany. Forma typowa znana jest z Polski z Suwalszczyzny (20), Warszawy (19) i Janowa (25).

Agrotis janthina Esp. Dwa okazy tego motyla złowiłem na przynętę jabłkową w Uścimowie. Z Polski znany z niewielu miejsc — z okolic Poznania (15), Jeżewa (Wize), Łomży (8) i Warszawy (8).

A.stigmatica Hb. Rzadką tę sówkę złowiłem w Uścimowie, drugi okaz posiadam z Druskienik. Pozatem z Polski znany jest z Wilna (3), Poznania (15), Lwowa (5), Starego Sącza (6) i okolic nad Popradem (14).

A. nigricans L. Wśród okazów normalnych, łowionych w Zbuczynie, znalazłem 1 okaz o tle skrzydeł czarnym — plamkach żółto nabiegniętych, drugi o skrzydłach górnych całkowicie czarnych — pierwszy zaliczam do ab. *carbonea* Hb., drugi do ab. *fuliginea* Godt.

Mamestra splendens Hb. 1 okaz złowiłem wraz z *A. stigmatica* Hb., drugi posiadam z Druskienik. W kraju występuje rzadko, znany z Wilna (3), Warszawy (19), Zwierzyńca Lubelskiego (12), Poznania (15) i Lwowa (5).

Mythimna imbecilla F. Ta gdzieindziej rzadka sówka wystąpiła licznie w lipcu 1914 r. w Zbuczynie. Z Polski gatunek ten cytowany jest z Pienin (17), Lwowa (5), Stryja (2) i okolic Popradu (14).

Orthosia nitida F. ab. *obscurata* Spul. 1 okaz złowiony w Uścimowie o barwie skrzydeł ciemno - czerwono - brunatnej, miejscami czarno przyprószonej. Przez plamkę nerkowatą przechodzi, poprzecznie do brzegu pachowego, czarna przepaska. Forma typowa tego gatunku znana jest w Polsce z Poznania (15), prócz tego cytuje ją Speiser z Pomorza (20).

Larentia vespertaria Bkh. Gatunek ten uważany za charakterystyczny dla okolic górskich (Stach — 22), znany jest z Polski z okolic wyżynnych, a ostatnio przezemnie został wykryty w Warszawie i w Siedleckiem (Uścimów).

Tephroclystia extremata F. Złowiłem w maju z Zbuczynie, jest to gatunek południowy, z Polski dotychczas niepodawany (8).

Diacrisia sanio L. v. *moerens* Strand. Wśród okazów normalnych złowiłem w Zbuczynie 2 ♀ o skrzydłach tylnych prawie całkowicie czarnych, zaliczam je do formy *moerens* Strand. Z Polski formę tę cytuje Stach z Podhala (23).

Co się tyczy zmienności indywidualnej, to najjaskrawiej występuje ona w rodzinie *Satyridae*, a mianowicie co do ilości oczek na górnej lub spodniej stronie skrzydeł. Zmienność dotycząca ciemniejszego lub jaśniejszego ubarwienia skrzydeł w zebranych materiale stanowczo przechyla się na stronę zjawisk melanotycznych. Zjawisko to obserwowałem u następujących form: *Mel. athalia* Rott. ab. *navarina* Selys., *Arg. selene* Schiff. ab. *morphisa* Hbst., *niobe* L. forma przejściowa do ab. *obscura* Spul., *Zeph. betulae* L. ab.

unicolor Tutt., *Chr. phlaeas* L. ab. *suffusa* Tutt., *Lyc. cyllarus* Rott. ab. *anderreggi* Rühl., *alcon* F. forma przejściowa do ab. *nigra* Wheel., *Lym. monacha* L. ab. *atra* Linst., *Acr. rumicis* L. ab. *salicis* Curt., *Agr. pronuba* L. ab. *innuba* Tr., *exclamationis* L. ab. *brunnea* Tutt., *nigricans* L. ab. *carbonea* Hb. i ab. *fuliginea* Godt., *Mam. persicariae* L. ab. *unicolor* Stgr., *Orth. nitida* F. ab. *obscurata* Spul., *Orrh. ligula* Esp. ab. *subspadicea* Stgr., *Eucl. glyphica* L. forma przejściowa do ab. *tristicula* Schultz., *Lar. autumnalis* Ström. ab. *obsoletaria* Schille., *Em. atomaria* L. forma przejściowa do ab. *ustaria* Fuchs., *Bup. piniarius* L. forma przejściowa do ab. *nigricarius* Backhaus., *Diacr. sanio* L. v. *moerens* Strand. — Formy albinotyczne spotykałem o wiele rzadziej: *Ep. iurtina* L. ab. *pallens* Meig., *Acr. menyanthidis* View. ab. *obsoleta* Tutt., *Agr. corticea* Hb. ab. *irrorata-pallida* Tutt., *Hydr. micacea* Esp. ab. *grisea* Tutt. i *Cal. trapezina* L. ab. *grisea* Tutt.

Jeszcze jeden fakt zwrócił moją uwagę, a mianowicie brak na Podlasiu niektórych gatunków motyli, pomimo, że teren i roślinność zdaje się nie stojać temu na przeszkodzie. *Pap. podalirius* L. i *Sph. ligustri* L. nie były spotykane na terenach badanych; również *Er. medusa* L., licznie występująca w niektórych lasach liściastych pod Warszawą, dotychczas nie była notowana na Podlasiu. Inaczej rzecz się przedstawia co do *Deil. euphorbiae* L. Motyl ten gdzieindziej pospolity, w Siedleckiem nie był łowiony; tłómaczy się to jednak bardzo skromnem rozprzestrzenieniem wilczomleczów w tych okolicach.

Na zakończenie składam serdeczne podziękowanie pp. Dr. Janowi Prüfferowi i inż. Czesławowi Bieżance za wypożyczenie niezbędnej mi literatury.

PRZEGLĄD SYSTEMATYCZNY.

Spis podany niżej ułożyłem podług katalogu Staudingera i Rebla z 1901 r., wprowadzając pewne uzupełnienia podług dzieł Seitza (16) i Spulera (21), oraz najnowszych prac specjalnych. Formy nowe dla Polski oznaczyłem gwiazdką (*).

Skróty cytowanych miejscowości: Augustówka (Agst.), Brzostówka (Brzst.), Jedlanka (Jdl.), Uścimów (Uśc.), Walerjanów (Wlrj.), Zbuczyn (Zb.).

Papilio machaon L. Uśc. Jdl. Agst. Zb. Pospolity wszędzie w dwóch pokoleniach: w kwietniu i maju, a potem w lipcu i sierpniu. W 1910 r. w Uścimowie wystąpił bardzo licznie w pokoleniu wiosennem. ♂ ze Zbuczyna, złapany 31. VII. 1914 r., o barwie skrzydeł ciemno żółtej, jest formą przejściową do ab. *aurantiaca* Speyer.

Aporia crataegi L.; *Pieris brassicae* L.; *rapae* L. i gen. vern. var. *metra* Sthp. Mniejszy od pokolenia letniego, skrzydła tylne od spodu bardziej żółte — występuje licznie od maja do końca czerwca; *napi* L. i gen. aest. var. *napeae* Esp. Pokolenie letnie ciemniej rysowane z góry — jaśniej od spodu; *daplidice* L. Dość pospolity wszędzie na polach i łąkach od lipca do połowy września; gen. vern. *bellidice* ♂ — występuje w kwietniu do czerwca. *Euchloë cardamines* L. Uśc. Zb. Dość pospolity w kwietniu i maju na brzegach lasów i polach, ale tylko ♂♂, ♀ nie spotkałem ani jednej; *Leptidia sinapis* L. i gen. vern. *lathyri* Hb. występująca w maju. Skrzydła tylne od spodu ciemno-szaro-zielone. *Colias palaeno* L. v. *europome* Esp. Brzst. 1 ♂ w maju 1910 r. na wilgotnej polanie leśnej; *hyale* L. Zb. Agst. Uśc. ab. *intermedia* Tutt. występuje razem z formą główną; *myrmidone* Esp. Zb. Pospolity w maju, a potem od połowy lipca do września. Według Pieszczecka (24) okazy typowe są ciemno pomarańczowe i mieniają się silnie fioletowo, moje zatem okazy należałoby zaliczyć do var. *amicans* Piesz.; ab. *flavescens* Garb. 1 ♀ 17. VIII. 1916 w Zbuczynie; ab. *pieszczeki* Pred. 1 ♀ 17. VIII. 1916 razem z poprzednim; *Gonepteryx rhamni* L.

Apatura iris L. Brzst. Lata w lipcu, niektórych lat dość licznie. *Limenitis populi* L. Widziałem kilka okazów, złapanych w lipcu w lasach parczewskich; *sibylla* L. Zb. 30. VI. 1916 widziałem 1 ♂, który umknął mi z pod siatki. *Pyrameis atalanta* L.; *cardui* L. W roku 1909 w Uścimowie złowilem tylko 1 ♀ pod koniec sierpnia, pozatem pospolity. *Vanessa io* L.; *urticae* L.; *polychloros* L.; *antiopa* L. *Polygonia c-album* L. Uśc. Zb. Agst. Pospolity wszędzie w lasach i ogrodach w kwietniu i maju, a potem od lipca do jesieni. Gatunek bardzo zmienny. Tło skrzydeł od strony spodniej waha się od jednostajnie brunatno-szarego do wyraźnie marmurkowanego, zielono nakrapianego, te ostatnie formy zaliczam do ab. *variegata* Tutt. Zmienność zaznacza się również w charakterze wycięcia skrzydeł. *Araschnia levana* Hb. Uśc. Łowiłem go licznie

w kwietniu i maju 1910 r. w parku i ogrodzie; gen. aest. *prorsa* L. Uśc. Zb. Pospolity w lipcu i sierpniu w lasach i ogrodach. *Melitaea didyma* O. Uśc. Dość pospolity w lipcu i sierpniu na łąkach; *athalia* Rott. i ab. *navarina* Selys. Zb. 1 ♂ 10. VI. 1917 r.; *aurelia* Nick. Zb. Złowiłem kilka okazów w lipcu 1914 r. *Argyannis selene* Schiff. Zb. Agst. Uśc. Pospolity wszędzie od maja do końca sierpnia. Zmienność zaznacza się w mniej, lub więcej intensywnym rysunku czarnym, czasami z lekkim fiołkowym natotem; ab. *morphisa* Hbst. Zb. 1 ♂ 6. VI. 1917 r. na polanie w lesie liściastym; *dia* L. Uśc. Zb. Agst. Brzst. Pospolity na pastwiskach i polankach leśnych, w dwóch pokoleniach od maja do połowy sierpnia. Tendencja do rozszerzania się plam czarnych, a nawet częściowego zlewania się; *lathonia* L.; *aglaia* L.; *niobe* L. Zb. Agst. Uśc. Jdl.; ab. *eris* Meig. Forma o całkowitej redukcji plam srebrnych, występuje dość często. Złowiłem kilka okazów ze srebrnymi plamami jedynie przy brzegu bocznym — zaliczam je do ab. *intermedia* Gillmer. 1 ♀ tej ostatniej odmiany Zb. 3. VII. 1914 r. o silnie przyciemnionych skrzydłach tylnych od strony spodniej i intensywnym fiołkowym nalotem obu par skrzydeł od strony górnej i skrzydeł tylnych od strony spodniej, uważam, jako formę przejściową do ab. *obscura* Spul.; *paphia* L. *Satyrus semele* L. Zb. Jdl. W Zbuczynie pospolity w lipcu i sierpniu w suchych lasach iglastych. W Jedlance pojawił się i to nie liczenie w lipcu i sierpniu 1913 r. Poprzednich lat nigdy go tam nie widywałem. Czy występował następnym lat, nie miałem sposobności sprawdzić. *Pararge aegeria* L. subsp. *polonica* Prüff. Uśc. W 1913 r. wystąpił licznie w parku liściastym. Łowiłem go od połowy lipca do połowy sierpnia. Poprzednich lat motyla tego nie obserwowałem pomimo, że park ten często zwiedzałem. Wszystkie złowione okazy zaliczam do formy opisanej przez Dra Prüffera (13). Kilka okazów złowiłem w Brzostówce w lesie liściastym w sierpniu 1913 r., wobec tego, że okazy te zaginęły mi, nie mam możliwości stwierdzić do jakiej formy należały; *megera* L. Zb. Uśc. W Zbuczynie pospolity przy drogach i parkanach w dwóch pokoleniach w maju, a następnie w lipcu i sierpniu. W Uścimowie łowiłem go również dopiero od roku 1913. Wystąpił licznie w lipcu i w sierpniu w ogrodzie owocowym. *Aphantopus hyperantus* L.; *Epinephele jurtina* L. i ab. *pallens* Mieg. Uśc. 18. VII. 1913 r. 1 okaz ♀ o silnie rozjaśnionem żółtem polu na

przednich skrzydłach; *lycaon* Rott. Uśc. Zb. występuje razem z poprzednim, ale o wiele rzadziej niektórych lat zupełnie pojedynczo. *Coenonympha hero* L. Zb. Pospolity w czerwcu na wilgotnych polankach leśnych; *iphis* Schiff. Zb. Brzst. Pospolity w czerwcu i lipcu na polankach leśnych. Zmienność zaznacza się w jaśniejszym lub ciemniejszym zabarwieniu skrzydeł; *arcania* L. Zb. nieco rzadszy od poprzedniego, lata razem z poprzednimi. W Uścimowie łowiłem go pojedynczo w lipcu w parku; *pamphilus* L.; *tiphon* Rott. Zb. Agst. Występuje w czerwcu i lipcu, charakterystyczny dla łąk wilgotnych.

Thecla spini Schiff. Zb. 3 okazy w lipcu 1914 r. na ukwieconej polanie leśnej. Uśc. 1 ♂ w końcu maja 1910 r. w parku; *pruni* L. ♀ Zb. 2. VII 1914 r. razem z poprzednim. *Callophrys rubi* L. Zb. maj do połowy czerwca — pospolity na polankach leśnych. *Zephyrus betulae* L. Uśc. Agst. Zb. ♀ występują wszędzie w lipcu, sierpniu i wrześniu w ogrodach owocowych, ale pojedynczo. ♂ ♂ łowiłem tylko w Augustówce pod koniec lipca 1915 r. w lesie liściastym. 1 ♂ z 31. VII o skrzydłach jednolicie ciemnych zaliczam do ab. *unicolor* Tutt. *Chrysophanus hippothoe* L. Zb. Występuje w czerwcu do połowy lipca dość licznie na wilgotnych polankach leśnych, ♀ o wiele rzadsze; *alciphron* Rott. Zb. Złowiłem 4 ♂ i 2 ♀ w lipcu 1914 i 1917 r. razem z poprzednim; *phlaeas* L. Pospolity wszędzie od maja do jesieni. ♀ z Agst. 30. VII 1915 r. o silnie przyciemnionych skrzydłach przednich, zaliczam do ab. *suffusa* Tutt.; *dorilis* Hufn. Zb. Pospolity na suchych polanach leśnych w dwóch pokoleniach w maju, a potem lipcu i sierpniu. *Lycaena argiades* Pall. Agst. Zb. Dość pospolity w lipcu i sierpniu na suchych łąkach podleśnych. 2 ♂ i 1 ♀, złowione pod koniec VII. 1915 r. w Augustówce, siągiem skrzydeł nie przekraczają pokolenia wiosennego *polysperchon* Berg.; gen vern. *polysperchon* Berg. Zb. łowiłem go dość licznie w maju 1921 r. w Zbuczynie. ♀ zmienne w ubarwieniu — od jednolicie ciemno-brunatnych wahają się do prawie niebieskich; *argus* L. Zb. Brzst. w lipcu i sierpniu pospolity na polanach leśnych; *icarus* Rott. występuje masowo. ♀ ♀ zmienne w ubarwieniu: ab. *caerulescens* Wheel i ab. *caerulea* Fuchs trafiają się stosunkowo często. Zmienność spodniej strony skrzydeł obu płci, częściej jednak u ♂ polega na redukcji plam — spotykałem ab. *icarinus* Scriba i ab. *iphis* Meig.; *amandus* Schn. Zb.

2. VII. 1914 r. 1 ♂ na ukwieconej polanie leśnej; *coridon* Poda Zb. pospolity w lipcu i sierpniu na ugorach. ♀ o wiele rzadsze; *semiargus* Rott. Zb.; *cyllarus* Rott. Zb. występuje razem z poprzednim, lecz nielicznie, łowiłem tylko ♂♂, jedyna ♀ należy do ab. *andereggi* Rühl. Zb. 19. VI. 1917 r. o całkowicie czarnych skrzydłach; *alcon* F. Agst. Zb. W Augustówce łowiłem go licznie 29. VI. 1915 r. na skraju lasu sosnowego; w Zbuczynie złowiłem tylko 2 ♀ 17. i 22. VII. 1914 r. wzdłuż szosy na skraju lasu; *ab. *cecinae* Hormuz. ♂ Zb. lipiec 1914 r. na polanie leśnej; *euphemus* Hbn. Agst. Złowiłem 2 ♂ i 3 ♀ w drugiej połowie lipca 1915 r. na podmokłych polanach leśnych. Lata wysoko koło drzew, siada na liściach — podobnie do *C. argiolus* L.; *arion* L. Zb. Jdl. Występuje pojedynczo w lipcu i sierpniu w suchych lasach. *Cyaniris argiolus* L. Uśc. Zb. Agst. Dość pospolity wszędzie od maja do września.

Heteropterus morpheus Pall. Agst. Złowiłem w połowie lipca 1915 r. 3 ♂ i 1 ♀ na podmokłych polanach leśnych. *Adopaea lineola* O.; *thauomas* Hufn. Agst. Zb. Uśc. Lata razem z poprzednim, lecz o wiele rzadziej. *Augiades comma* L.; *sylvanus* Esp. Agst. Zb. Uśc. Rzadszy od poprzedniego w lipcu i sierpniu na polanach leśnych. *Carcharodus altheae* Hb. Agst. Pospolity w lipcu na polanach leśnych — lot szybki. Zb. 1 ♂ w lipcu 1914 r. *Hesperia alveus* Hb. Zb. Złowiłem w sierpniu kilkanaście okazów na suchych polanach w lasach sosnowych. Agst. 1 ♂ 30. VII. 1915 r. na polanie wraz z *C. altheae* Hb.; *malvae* L. Zb. Uśc.; *Thanaos tages* L. Zb. Pospolity — lata razem z poprzednim w maju, a potem w lipcu i sierpniu.

Acherontia atropos L. Jdl. W połowie sierpnia 1909 r. została znaleziona na ziemiakach dorosła gąsienica, 14. IX. wyłęgła się duża ♀. *Smerinthus populi* L. Zb. Częsty w dzień na pniach topolowych, lub na krzakach jałowców wzdłuż szosy wysadzonej topolami. W maju, a potem w lipcu i sierpniu; *occellata* L. Uśc. 1 ♂ w maju 1923 r. Gąsienice stosunkowo dość często znajdowałem w sierpniu na jabłoniach. W Ostrowie znaleziono ♂ i ♀ in copula na pniu jabłoni. Brzst. w czerwcu na parkanach. *Dilina tiliae* L. Uśc. Zb. Gąsienice w lipcu i sierpniu na lipach, motyle leżyły się na wiosnę roku następnego. *Hyloicus pinastri* L. *Chaerocampa elpenor* L. Uśc. Brzst. Zb. Złowiłem kilka okazów w lipcu i sierpniu o zmierzchu nad kwiatami lub do światła;

30. VIII. 1913 r. 1 ♀ fruującą około przynęty jabłkowej. *Metopsilus porcellus* L. Zb. 4 okazy w czerwcu 1917 r. w dzień w trawie na polankach leśnych. Brzst. 1 ♂ w czerwcu 1913. *Macroglossa stellatarum* L. Uśc. Jdl. Łowiłem pojedyncze okazy w lipcu i sierpniu w dzień nad kwiatami. *Hemaris scabiosae* Z. Zb. W roku 1917 wystąpił dość licznie w czerwcu na polankach leśnych. Innych lat łowiłem go bardziej pojedynczo przez czerwiec i lipiec w dzień nad kwiatami.

Cerura bifida Hb. Zb. złowiłem 3 okazy w lipcu 1914 r. w dzień na pniach topolowych. *Dicranura vinula* L. Zb. Gąsienice w lipcu i sierpniu na młodych wierzbach. *Pheosia tremula* Cl. Zb. 1 ♀ w maju 1921 r. na pniu topoli. *Notodonta ziczac* L. Uśc. Zb. Złowiłem kilka okazów w lipcu do światła. *Lophopteryx camelina* L. Uśc. Brzst. Zb. Agst. Spotykałem go w maju, a potem lipcu i sierpniu dość często na pniach drzewnych, parkanach i do światła. Okazy ściemnione zbliżają się do ab. *girafina* Hb. *Pterostoma palpina* L. Zb. Jdl. Uśc. Złowiłem kilka okazów do światła w lipcu i sierpniu. *Phalera bucephala* L. Zb. Uśc. Pojawia się przez czerwiec i lipiec. *Pygaera curtula* L. Zb. Agst. Złowiłem kilkanaście okazów w lipcu 1914 i 15 r. do światła, lub w dzień na parkanach. Zmienność polega na jaśniejszym lub znacznie ciemniejszym ubarwieniu skrzydeł; *pigra* Hfn. Występuje z poprzednim, lecz nieco rzadziej.

Orgyia antiqua L. Uśc. Lata w dzień — pospolity w sierpniu i wrześniu. *Euproctis chrysorrhoea* L. Tego, gdzieindziej pospolitego motyla na Podlasiu nie spotykałem. Dopiero po przywiezieniu ♀♀ z Warszawy — złowiłem 1 ♂ 14. VI. 1913 r. w Uścimowie. *Porthesia similis* Fuessl. *Stilpnotia salicis* L. *Lymantria dispar* L. i *ab. *bordigalensis* Mab. ♂ 13. VII. 1914 i ♀ 20. VII. 1914 r.; *monacha* L. Zb. Agst. Dość pospolity w lipcu i sierpniu w lasach sosnowych. W Uśc. i Jdl. występuje bardziej pojedynczo; 1 okaz ♀ Zb. 14. VIII. 1916 r. zbliża się do ab. *nigra* Fr.; ab. *atra* v. Linst. Zb. lipiec 1914 r. ♂ o czarnych skrzydłach i czarnym odwłoku.

Malacosoma neustria L. *Lasiocampa quercus* L. Uśc. Jdl. Agst 2 ♂ i 3 ♀ łowiłem do światła, lub w dzień na pniach drzewnych, lipiec. *Cosmotriche potatoaria* L. Zb. Jdl. Gąsienice znajdowałem w czerwcu — w miejscach wilgotnych. Motyle legły się pod koniec lipca; ab. *berolinensis* Heyne. ♀ Zb. 26. VII.

1914 r. do światła. *Gastropacha quercifolia* L. Brzst. 1 ♂ z gąsienicy znalezionej w czerwcu na śliwie. *Dendrolimus pini* L. Zb. Agst. Uśc. Jdl. Brzst. Pospolity w lipcu w lasach sosnowych.

Endromis versicolora L. Brzst. 1 ♂ w kwietniu 1913 r. o zmierzchu w ogrodzie owocowym, siedział na krzaku porzeczkowym.

Drepana falcataria L. Zb. Pospolity w lipcu. Zmienny co do wyrazistości ubarwienia; *lacertinaria* L. Zb. Pospolity w maju w lasach brzoźowych; gen. aest. *aestiva* Rbl. Zb. Również pospolity w lipcu i sierpniu.

Diptera alpium Osbeck. Zb. Agst. w lipcu pojedynczo na pniach drzewnych. *Acronicta leporina* L. Zb. dość pospolity w czerwcu i lipcu; *aceris* L.; *megacephala* F. Zb. rzadszy od poprzedniego. W lipcu na pniach drzewnych; *tridens* Schiff. Uśc. Zb. Agst. W czerwcu i lipcu nie rzadki; *psi* L.; *menyanthidis* View. ab. **obsoleta* Tutt. Zb. ♀ 16. VII. 1914 r. na pniu sosny; *auricoma* F. Zb. dość licznie przylatuje w lipcu na przynętę jabłkową; *rumicis* L. i ab. *salicis* Curt., która występuje z formą typową, lecz o wiele rzadziej. *Agrotis polygona* F. Uśc. b. rzadki, raz tylko udało mi się złowić w dzień na parkanie (21. VII. 1913 r.); *janthina* Esp. Uśc. również rzadki, tylko 2 ♂ złowiłem na przynętę jabłkową; (19. i 20. VIII. 1913 r.); *fimbria* L. Uśc. 1 okaz 28. VI. 1913 r. w dzień, siedzący na trawie; *augur* F. Uśc. pojawia się przez czerwiec i początek lipca, przychodzi chętnie na przynętę jabłkową; *obscura* Brahm. Uśc. rzadki — złowiłem 1 ♂ w czerwcu na przynętę owocową; *pronuba* L. Uśc. Zb. Agst. pospolity wszędzie od lipca do września; ab. *innuba* Tr. występuje z formą typową, lecz o wiele rzadziej; *triangulum* Hufn. Uśc. — nierzadki przez czerwiec do połowy lipca — wieczorem na jabłka — stosunkowo często daje się go zauważyć w dzień fruującego około drzew; *c-nigrum* L.; *stigmatica* Hb. Uśc. 7. VII. 1915 r. — raz tylko udało mi się złowić tę rzadką sówkę; *xanthographa* F. Uśc. trzy okazy złowiłem na przynętę jabłkową pod koniec sierpnia 1913 r.; *rubi* View. Uśc. Zb. występuje w dwóch pokoleniach: w maju, a potem w drugiej połowie lipca i sierpniu — pokolenie letnie o wiele pospolitsze. Daje się łatwo łowić na przynętę jabłkową i na światło; *plecta* L. Uśc. W sierpniu nierzadka — na przynętę jabłkową; *simulans* Hufn.; *putris* L. Uśc. ♂ 6. VII. 1915 r. w dzień na parkanie; *exclamationis* L.;

i ab. *brunnea* Tutt. ♀ Agst. 20. VII. 1915 r. tło skrzydeł ciemnoczerwono-brunatne; *nigricans* L. Zb. kilka okazów złowiłem 30. i 31. VII. 1914 r. w dzień za okiennicami; *ab. *carbonea* Hb. Zb. 29. VII. 1914 r.; n. *ab. *fuliginea* Godt. Zb. 1. VIII. 1914 r.; *tritici* L. Zb. bardzo pospolity przez czerwiec i lipiec — kilkadziesiąt okazów dziennie można było znaleźć pod okiennicami. Gatunek bardzo zmienny; *corticea* Hb. Uśc. Gatunek ten łowiłem nielicznie w czerwcu i pierwszej połowie lipca; ab. *irroratopallida* Tutt. ♀ Uśc. 7. VII. 1915 r. — tło skrzydeł b. jasne — rysunek wyraźny; *ypsilon* Rott.; *segetum* Schiff.; *vestigialis* Rott. Uśc. 2 okazy w sierpniu 1913 r. na przynętę jabłkową. *Charaeas graminis* L. Zb. 28. VII. 1914 r. 1 ♂ do światła. *Epineuronia popularis* F.; *cespitis* F. Uśc. Jdl. rzadszy od poprzedniego, występuje w tym samym czasie — daje się łowić również na przynętę jabłkową. *Mamestra nebulosa* Hufn. Uśc. Zb. Agst. pojawia się przez czerwiec i lipiec, ale nigdy zbyt licznie; *brassicae* L.; *persicariae* L.; i ab. *unicolor* Stgr. Uśc. 1 ♂ 7. VII. 1915 r.; *albicolon* Hb. Uśc. jak wszędzie nieliczny, złowiłem 3 okazy 9. VII. 1915 r. w dzień wystraszone ze strzechy słomianej; *splendens* Hb. Uśc. jeszcze rzadszy od poprzedniego, 1 ♂ złowiony w podobnych warunkach 4. VII. 1915 r.; *oleracea* L.; *dissimilis* Knoch. i ab. *suasa* Bkh. razem z formą typową, ale nieco rzadziej; *trifolii* Rott.; *dentina* Esp.; *chruosozona* Bkh. Zb. ♂ 8. VII. 1914 r. w dzień na parkanie. *Dianthoecia capsicola* Hb.; *cucubali* Fuessl.; *carpophaga* Bkh. Zb. 3 okazy w lipcu na przynętę jabłkową. *Miana ophiogramma* Esp. Zb. 5. VII. 1914 r. Tylko jeden okaz udało mi się złowić tego rzadkiego motyla. Choć rzadko — występuje on jednak w całym kraju; *strigilis* Cl. Zb. występuje rzadko w czerwcu i lipcu — w dzień na pniach drzewnych; natomiast pospolite są: ab. *latruncula* Hbn. Zb. w tym samym czasie co forma typowa i ab. *aethiops* Hw. Zb. czerwiec i lipiec; *bicoloria* Vill. Zb. 2 ♂ na światło 12. VIII. 1916 r. *Diloba caeruleocephala* L. Uśc. Zb. Gąsienice w lecie na drzewach owocowych — motyle we wrześniu — chętnie przychodzą do światła. *Apamea testacea* Hb. Zb. Wlr. ukazuje się w sierpniu i wrześniu, ale stosunkowo dość rzadko. *Hadena porphyrea* Esp. Uśc. W roku 1913 wystąpił dość licznie od połowy sierpnia i we wrześniu — chwyciłem go na przynętę jabłkową; *furva* Hb. Jdl. 1 ♂ w lipcu 1909 r. w dzień na murze; *monoglypha* Hufn.; *abjecta* Hb. Uśc.

Agst. dość pospolity w lipcu — do światła — rzadziej na przynętę jabłkową. Okazy brunatne z niewyraźnym rysunkiem występują najczęściej; forma *oblonga* Haw, którą W. Warren (16) uważa za formę typową, Staudinger uważał za v. (et ab.) *variegata* Stgr. Ta ostatnia według Warrena występuje jedynie w Armenji i Turanie, a w deseniui ma domieszkę barwy białej, gdy *oblonga* Haw. barwy szaro-żółtej. Forma ta występuje rzadko razem z *abjecta* Hb.; **ab lunulina* Haw. Uśc. 7. VII. 1915 r. ciemniejsza od *oblonga* Haw. — plamki ciemno zabarwione, gdy u poprzedniej jasne. Na plamce nerkowatej kilka białych kropek. Złowiłem jednego samca do światła; *lateritia* Hufn.; *gemina* Hb. Zb. 15. VI. 1914 r. 1 ♀ do światła; *secalis* Bjerkander bardzo pospolity wszędzie w lipcu i sierpniu. Najczęściej występuje forma *didyma* Esp. Okaz ze Zbuczyna (lipiec 1914 r.), o skrzydłach przednich czerwono-brunatnych z silnem rozjaśnieniem przy brzegu bocznym, zbliża się do formy *rava* Haw.; ab. *nicticans* Esp. o zabarwieniu skrzydeł przednich jednostajnie brunatnem z jasną plamką nerkowatą. Występuje nierzadko z formą *didyma* Esp.; ab. *leucostigma* Esp. Zb. 8. VII. 1914 r. 1 okaz o skrzydłach czarno-brunatnych z jasną plamką nerkowatą; *pabulatricula* Brahm. Agst. 2 okazy na przynętę jabłkową, 22. i 24. VII. 1915 r. *Miselia oxyacanthae* L. Uśc. dość pospolity, na przynętę jabłkową w drugiej połowie września. *Dichonia aprilina* L. Uśc. 1 okaz we wrześniu na przynętę jabłkową. *Dipterygia scabriuscula* L. *Trachea atriplicis* L. *Euplexia lucipara* L. Uśc. ukazuje się w sierpniu, łowiłem go nielicznie na przynętę jabłkową. *Brotolomia meticulosa* L. Uśc. Zb. Agst. występuje w lipcu i sierpniu. Łowiłem go do światła, lub nad kwiatami. *Naenia typica* L. Zb. Uśc. występuje w czerwcu i lipcu — łatwo można złowić ją na przynętę jabłkową. *Helotropha leucostigma* Hb. Agst. Zb. jak poprzedni w lipcu i sierpniu; ab. *fibrosa* Hb. rzadziej od formy typowej. *Hydroecia nicticans* Bkh. i ab. *erythrostigma* Hw.; ab. *lucens* Frr. większa od formy typowej — nieco jaśniej ubarwiona, plamka nerkowata biała; ab. *fucosa* Frr. — od poprzedniej różni się czerwono-pomarańczowem zabarwieniem plamki nerkowatej. Złowiłem dwa okazy tej formy. Zb. 16. VII. 1914 r. i Wlr. sierpień 1913 r.; *micacea* Esp. Uśc. Zb. występuje w sierpniu; ab. *grisea* Tutt. Uśc. 5. VIII. 1913 r. wybitnie jasny okaz, o żółtawem zabarwieniu skrzydeł. *Luceria virens* L. Agst. 1 ♂ w lipcu — w dzień wy-

straszony z krzaków. *Leucania impura* Hb. Uśc. Zb. Agst. dość pospolity w lipcu; *pallens* L.; *obsoleta* Hb. Uśc. 29. VI. 1913 r. 1 ♀ do światła; *comma* L. Zb. 30. VI. 1917 r. 1 okaz do światła; *conigera* F. Agst. w lipcu dość licznie na polankach leśnych, lata nad kwiatami po zachodzie słońca; *albipuncta* F. Zb. 1 ♂ do światła w lipcu 1914 r.; *turca* L. Uśc. Zb. nierzadki — w lipcu i sierpniu chętnie przylatuje do światła. *Mythimna imbecilla* F. Zb. w lipcu 1914 r. licznie wystąpił na polankach leśnych na kwiatach dryakwi (*Scabiosa columbaria*). *Caradrina quadripunctata* F.; *respersa* Hb. Uśc. 30. VI. 1915 r. 1 okaz do światła; *alsines* Brahm. Uśc. Zb. w lipcu nierzadki, łowiłem go do światła; *ambigua* F. Zb. Uśc. razem z poprzednim — lata od czerwca. *Rusina umbratica* Goeze. Uśc. ♂ w czerwcu 1913 r. Złowiłem go w dzień, latającego koło świerków. *Amphipyra tragopoginis* L. Zb. Uśc. pospolity, na przynętę jabłkową od połowy lipca do września; *livida* F. Zb. Uśc. występuje razem z poprzednim, pospolitszy; *pyramidea* L. Zb. Uśc. występuje w tym samym czasie co i poprzednie, w Zbuczynie łowiłem je dość rzadko, gdy w Uścimowie masowo w roku 1913 przeciętnie 80 sztuk dziennie można było złowić na przynętę jabłkową. *Calymnia pyralina* View. Uśc. dwa okazy na przynętę jabłkową 18. VII. i 18. VIII. 1913 r.; *affinis* L. Uśc. w sierpniu nielicznie łowiłem na przynętę jabłkową; ab. *unicolor* Stgr. Uśc. 23. VIII. 1913 r. skrzydła przednie jednolicie czerwono-brunatne; *trapezina* L. i ab. *grisea* Tutt. okazy o tle skrzydeł rozjaśnionem, szaro-zielonawem, występują razem z główną formą, lecz nieco rzadziej; ab. *conspersa* Warren. Uśc. 21. VIII. 1913 r. tło skrzydeł brunatno nabiegnięte. Na przednich skrzydłach, przez plamę nerkowatą, przechodzi poprzecznie wygięta ciemna pręga. *Dyschorista fissipuncta* Hw. Zb. Występuje przez czerwiec do połowy lipca. W dzień na pniach drzewnych. *Plastenis subtusa* F. Zb. Uśc. Pojawia się w lipcu, zdobyłem kilka okazów, łowiąc do światła lub zbierając w dzień na krzakach jałowców, wzdłuż szosy wysadzonej topolami. *Orthosia lota* Cl. Uśc. Łowiłem go we wrześniu na przynętę jabłkową; *circellaris* Hufn. Uśc. Łapałem go we wrześniu i początku października razem z poprzednim, lecz o wiele liczniej; *nitida* F. ab. **obscurata* Spul. Uśc. 1 ♀ 1. IX. 1913 r. na przynętę jabłkową; *litura* L. Uśc. 1 ♀ 24. IX. 1913 r. na przynętę jabłkową. *Xanthia gilvago* Esp. Uśc. 1 ♀ 18. IX. 1913 r. razem z poprzednimi. *Orrhodia vaccini*

L. Uśc. występuje w drugiej połowie września, łowiony na przynętę jabłkową;? *ligula* Esp. ab. *subspadicea* Stgr. Uśc. 19. IX. 1913 r. 1 okaz na przynętę jabłkową. Skrzydła przednie ciemno-brunatne z odcieniem purpurowym, rysunek prawie niewidoczny. Skrzydła dolne ciemne, szaro-brunatne. *Scopelosoma satellitia* L. Uśc. Łowiony na przynętę jabłkową w drugiej połowie września. Plamka nerkowata i górny punkt zabarwione są pomarańczowo, punkt dolny jest biały. Okaz z Uścimowa, złowiony 19. IX. 1913 r., o plamce nerkowatej i obydwóch punktach pomarańczowych, zaliczyćby można do ab. *brunnea* Lampa, a 2 okazy z Uścimowa z dnia 25. i 27. IX. 1913 r. o plamce nerkowatej i obydwóch punktach białych — do ab. *albipuncta* Strand. *Xylina socia* Rott. Uśc. Przez sierpień i wrzesień łowiłem go dość licznie na przynętę jabłkową; *furcifera* Hufn. Uśc. Występuje razem z poprzednim, ale o wiele rzadziej. *Calocampa vetusta* Hb. Uśc. 1 ♂ na przynętę jabłkową 18. IX. 1913 r.; *exoleta* L. Jdl. z poczwaraki znalezionej w ziemi w sierpniu wylęła się ♀ 9. IX 1909 r. *Cucullia verbasci* L. Jdl. Gąsienice występują licznie na dziewannie (*Verbascum thapsus*) w czerwcu i początkach lipca. Motyle lęgną się na wiosnę; *asteris* Schiff. Uśc. Jdl. W sierpniu 1913 r. znalazłem kilkanaście gąsienic na astrach. Motyle lęły się na następny rok w kwietniu; *umbratica* L.; *fraudatrix* Ev. Zb. złowiłem 2 ♂ na światło 5. i 7. VII. 1914 r.; *artemisiae* Hufn. *Anarta myrtilli* L. Zb. 1 ♂ w dzień w maju 1916 r. nad kwiatami. Według Warrena typowe okazy o wiele ciemniejsze od środkowo-europejskich spotykają się jedynie na północy — nasze, jaskrawiej ubarwione, zaliczam do ab. *rufescens* Tutt. *Heliaca tenebrata* Sc. Zb. Łowiłem go w maju w dzień na polankach leśnych, nielicznie. *Heliothis dipsacea* L.; *Pyrrhia umbra* Hufn. Zb. 17. VII. 1914 r. 1 ♂ wieczorem nad kwiatami. *Erastria argentula* Hb. Brzst. Łata w dzień w lipcu na polankach leśnych; *fasciana* L. Uśc. Pojawia się w czerwcu i początkach lipca — w dzień na pniach drzewnych. *Rivula sericealis* Sc. Uśc. Sierpień i wrzesień. *Prothymnia viridaria* Cl. Zb. Agst. *Emmelia trabealis* Sc. *Scoliopteryx libatrix* L. Uśc. Zb. Agst. Pospolity wszędzie na wiosnę po przezimowaniu, a następnie od lipca do października. Chętnie przylatuje na przynętę jabłkową. Gąsienice na wierzbach. *Abrostola triplasia* L. Uśc. W czerwcu, a potem we wrześniu niezadki nad kwiatami; *tripartita* Hufn. Uśc. W lipcu i sierpniu —

niewiele rzadszy. *Plusia chrysitis* L.; *ch. ab. juncta* Tutt. Również pospolity wszędzie, występuje z główną formą; *festucae* L. Uśc. Zb. Ukazuje się przez sierpień i wrzesień; łowiłem go wieczorem nad kwiatami; *gamma* L. *Euclidia mi* Cl. Zb.; *m. ab. ochrea* Tutt. Zb. Występuje o wiele rzadziej niż forma główna; *glyphica* L., niektóre okazy zbliżają się do *ab. tristicula* Schultz. *Catocala fraxini* L. Zb. 1 okaz 9. IX. 1921 r. w dzień na pnium topolowym; *elocata* Esp. Uśc. Jdl. Tylko dwa okazy tego gdzieindziej pospolitego motyla udało mi się złowić w sierpniu 1913 r. na przynętę jabłkową; *nupta* L. Zb. Agst. Uśc. Jdl. Przepaska czarna tylnych skrzydeł, u okazu ze Zbuczyna (19. VIII. 1916 r.), szersza niż u okazów normalnych, dochodzi do brzegu pachowego, przez co zbliża się do *ab. concubina* Hb.; *sponsa* L. Agst. Złowiłem tylko trzy okazy (2 ♂ i 1 ♀) na przynętę 24. i 27. VII. 1915 r.; *fulminea* Scop. Uśc. Jdl. Pojawia się w lipcu, rzadziej w sierpniu w ogrodach owocowych. Chętnie przychodzi na przynętę jabłkową. *Toxocampa pastinum* Tr. Zb. Od połowy czerwca do połowy lipca pojawia się w dzień na polankach leśnych. 1 okaz złowiłem wieczorem nad kwiatami lipy. *Parascotia fuliginaria* L. Agst. Jdl. Zb. Pojawia się wszędzie przez lipiec i sierpień, ale nielicznie. Łowiłem go do światła lub w dzień na murach i parkanach. *Epizeuxis calvaria* F. Uśc. Brzst. Występuje pojedynczo od połowy czerwca do końca lipca. Łowiłem na przynętę jabłkową. *Zanclognatha tarsipennalis* Tr. *ab. bidentalis* Hein. Uśc. 5. VII. 1913 r. Tło skrzydeł jasno-szare z lekkim żółtawym odcieniem, rysunek skrzydeł przednich prawie niewidoczny. *Herminia tentacularia* L. Zb. Pospolity od czerwca do połowy lipca w dzień na polankach leśnych. *Pechipogon barbalis* Cl. Zb. Uśc. Agst. Występuje wszędzie, ale dość rzadko od maja do lipca. *Hypena proboscidalis* L. Uśc. Zb. Występuje w lipcu i sierpniu, w Uścimowie licznie, w Zbuczynie o wiele rzadziej. W dzień łatwo wypłoszyć go z pokrzyw; *rostalis* L. Uśc. Zb. Agst. Gatunek b. zmienny, występuje od czerwca do września. W 1913 r. wystąpił b. licznie w Uścimowie. Okaz ze Zbuczyna 18. VIII. 1916 r. o tle skrzydeł ochrowo-żółtem, z wyraźnym rysunkiem, zbliża się do *ab. ochrea-variegata* Tutt.; *ab. unicolor* Tutt. Jdl. 15. VIII. 1913 r. Skrzydła jednobarwne, szaro-brunatne. *Habrosyne derasa* L. Uśc. 1 ♀ w sierpniu 1913 r. wystraszona z krzaku porzeczek. *Thyatira batis* L. Uśc. Brzst. w sier-

pnium pojedynczo na przynętę jabłkową. *Cymatophora duplaris* L. Zb. Agst. Pojawia się w lipcu, ale nielicznie. *Polyphoca flavicornis* L. Zb. Gąsienice w czerwcu i lipcu na młodych brzoźkach, w liściach spojonych oprzędem.

Brepbos parthenias L. Zb. Lata w dzień w kwietniu w młodych zagajnikach brzożowych. Nieliczny.

Pseudoterpna pruinata Hufn. Zb. Agst. Pojawia się w czerwcu i lipcu na polankach leśnych. *Geometra papilionaria* L. *Thalera putata* L. *Hemithea strigata* Müll. Uśc. Agst. Zb. Pojawia się wszędzie od czerwca do sierpnia, ale nielicznie. *Acidalia similata* Thnbg. Zb. Występuje przez lipiec i sierpień; *dimidiata* Hufn. Uśc. 1 okaz 9. VII. 1913 r. do światła; *pallidata* Bkh. Zb. 1 ♂ 17. V. 1921 r. w dzień na polance leśnej; *aversata* L. i ab. *spoliata* Stgr.; *rubiginata* Hufn. Zb. pospolity od maja do lipca; *marginepunctata* Goeze. Uśc. Występuje pojedynczo w maju i czerwcu; *fumata* Stph. Uśc. Nierzadki od połowy maja do lipca; *remutaria* Hb.; *nemoraria* Hb. Uśc. Rzadszy od poprzedniego — występuje w czerwcu do połowy lipca; *immutata* L.; *strigilaria* Hb. Uśc. 2. VII. 1913 r. do światła; *ornata* Sc. Zb. 17. V. 1921 r. o zachodzie słońca na skraju lasu sosnowego. *Ephyra pendularia* Cl. Zb. Występuje w dwóch pokoleniach od maja do sierpnia, ale rzadko, złowiłem tylko kilka okazów. *Timandra amata* L. *Lythria purpuraria* L. Uśc. Zb. Pospolity w lipcu i sierpniu, skrzydła żółte, lekko oliwkowo zabarwione. Zawsze tylko dwie przepaski czerwone na skrzydłach przednich; *purpurata* L. Uśc. Zb. również pospolity w lipcu i sierpniu. Według Prout'a (16) wydzielony, jako oddzielny gatunek. Mniejszy od poprzedniego — jaskrawiej ubarwiony. Tło skrzydeł przednich wyraźniej zielono nabiegnięte. Poprzeczne czerwone przepaski trzy. Dwie, położone bliżej brzegu bocznego, zbliżają się do siebie, u wielu okazów zlewają się, tworząc szeroką przepaskę. Jest to gatunek nadzwyczaj zmienny, u 1 ♂ (Ostrów 24. VII. 1913 r.) skrzydła przednie prawie całkowicie czerwono zabarwione, forma ta zbliża się do ab. *confuens* Oberth. *Ortholitha plumbaria* F. Zb.; *limitata* Sc.; *moeniata* Sc. Zb. W sierpniu 1916 r. wystąpił dość licznie na polankach leśnych. *Minoa murinata* Sc. Zb. Pospolity w maju i czerwcu. Ubarwienie zmienia się od popielatego do żółto-brunatnego. *Lithostege fari-nata* Hufn. Uśc. 3 okazy w dzień w lipcu. *Lobophora sexalisata* Hb. Zb. 16. V. 1921 r. w dzień na pnium osiny. *Triphosa dubitata*

L. 2 okazy na przynętę jabłkową. Uśc. 26. VIII. 1913 i Brzst. 13. VIII. 1913 r. *Eucosmia undulata* L. Zb. Pospolity, w dzień, w czerwcu i lipcu na polankach leśnych. *Scotosia vetulata* Schiff. Zb. Razem z poprzednim, ale nieco rzadziej; *rhamnata* Schiff. Zb. Uśc. Agst. Złowiłem kilkanaście okazów. Najczęściej znajdowałem go w niezamieszkałych domach, za okiennicami i pod mostami. Występuje w lipcu i sierpniu, rzadziej we wrześniu. *Lygris prunata* L.; *populata* L. Brzst. W lipcu 1913 r. łowiłem go licznie w dzień na jagodziskach; *associata* Bkh. Uśc. Łowiłem go dość licznie w czerwcu i lipcu 1913 r. do światła. *Larentia bicolorata* Hufn. Zb. 21. VIII. 1916 r.; *variata* Schiff. v. (et ab.) *obeliscata* Hb. Zb. Pospolity w lipcu w lasach sosnowych; *siterata* Hufn. Uśc. 3 okazy w końcu września 1913 r. na przynętę jabłkową; *fluctuata* L.; *vespertina* Bkh. Uśc. 2 okazy 1. IX. 1913 r.; *quadrifasciaria* Cl. Uśc. Kilka okazów złowiłem w lipcu 1913 r. do światła; *spadicearia* Schiff. Zb. Uśc. Agst. Występuje o wiele rzadziej od gatunku następnego. Od maja do września na parkanach, pniach drzewnych i t. p.; *ferrugata* Cl. i ab. *unidentaria* Hw. pręga poprzeczna brunatno-czarna lub czarna, a nie czerwono-brunatna, jak u formy typowej; *unidentaria* Hw. uważany był dawniej za oddzielny gatunek, dopiero przez Prout'a włączony do gatunku *ferrugata* Cl.; *vittata* Bkh. Zb. Złowiłem kilka okazów w sierpniu 1921 r. przy świetle lampy; *sociata* Bkh.; *alchemillata* L. Uśc. 1 ♂ 4. VIII. 1913 r. przy świetle lampy; *obliterata* Hufn. Zb. 1 ♂ 16. V. 1921 r. w dzień na wilgotnej polance leśnej; *luteata* Schiff. Zb. 1 ♂ 16. V. 1921 r. z poprzednim; *bilineata* L.; b. ab. *infusata* Gmpbg.; *autumnalis* Ström. Zb. Złowiłem kilka okazów w połowie maja 1921 r. w dzień na polankach leśnych; ab. *obsoletaria* Schille. Zb. 1 ♂ 17. V. 1921 r. o skrzydłach przednich jednolicie ciemno-szarych; *corylata* Thnbg. Zb. Złowiłem 4 okazy razem z poprzednim; ab. *ruptata* Hb. Zb. 1 ♂ 16. V. 1921 r. Pole środkowe przerwane, przez co tworzą się dwie plamy; *comitata* L. Zb. Uśc. Agst. Okaz ♀ z Uścimowa 25. VII. 1913 r., o skrzydłach jasno-rdzawo-żółtych zbliża się do ab. *ferruginascens* Krulik. *Tephroclystia oblongata* Thnbg. Zb. Uśc. Łowiłem go w czerwcu i lipcu w dzień na parkanach; *extremata* F. Zb. 1 ♂ 16. V. 1921 r. w dzień na parkanie w ogrodzie owocowym (8); *subnotata* Hbn. Zb. 30. VII. 1914 r.; *succenturiata* L. Uśc. ♀ 7. VII. 1913 r. do światła; *innotata* Hufn. Zb.

Uśc. Złowiłem kilka okazów w lipcu; *exiguata* Hb. Zb. 1 ♀ w czerwcu 1914 r. do światła. *Arichanna melanaria* L. 1 ♀ 11. VII. 1914 r. na pniu drzewnym wzdłuż szosy. *Abraxas grossulariata* L. Uśc. b. pospolity w lipcu i sierpniu w 1913 r. wystąpił masowo w parku liściastym. Poza tem nigdzie nie spotykałem go; *sylvata* Sc. Uśc. 2 okazy w lipcu 1913 r. razem z poprzednim; *marginata* L.; *adustata* Schiff. Uśc. Występuje w lipcu, ale rzadziej od gatunków poprzednich. *Bapta bimaculata* F. Zb. Występuje w maju licznie na polankach leśnych; *temerata* Hb. Zb. 1 ♀ 16. V. 1921 r. razem z poprzednim. *Deilinia pusaria* L.; *exantemata* Sc. Zb. łowiłem go licznie w maju na polankach leśnych; *Ennomos quercinaria* Hufn. Uśc. złowiłem kilkanaście okazów w lipcu i sierpniu w dzień na pniach drzewnych w parku. *Selenia bilunaria* Esp. g. aest. *juliaria* Hw. Uśc. 1 ♂ 19. VII. 1913 r. do światła; *tetralunaria* Hufn. g. aest. *aestiva* Stbr. Uśc. 1 ♂ 18. VII. 1913 r. do światła; Zb. trzy okazy w lipcu 1914 r. *Angerona prunaria* L. Brzst. Zb. W czerwcu do połowy lipca dość pospolity w dzień w lasach liściastych; ab. *sordata* Fuessl. Zb. 1 ♀ 30. VI. 1917 r.; ab. *spangbergi* Lampa Zb. 1 ♂ 18. VI. 1917 r. *Ourapteryx sambucaria* L. Zb. Wypłoszyłem kilkanaście okazów w lipcu 1914 r. z krzaków lipowych, u podnóży drzew, wzdłuż szosy wiodącej do Brześcia. *Eurymene dolabraria* L. Uśc. 2 okazy w czerwcu 1913 r. *Opisthograptis luteolata* L. Jdl. 1 ♂ w czerwcu 1913 r. w dzień nad krzakiem lilaku. *Epione apicaria* Schiff. Uśc. Pojawia się w lipcu i sierpniu; *advenaria* Hb. *Semiothisa notata* L. *Amphidasis betularia* L. Zb. Uśc. Złowiłem kilka okazów w czerwcu i lipcu w dzień na pniach drzewnych. *Boarmia repandata* L.; r. ab. *conversaria* Hb. Rzadszy od formy głównej; *roborearia* Schiff. Uśc. 1 ♀ 30. VI. 1913 r. na pniu drzewnym, Zb. kilka okazów w czerwcu 1914 r.; *consortaria* F.; *lichenaria* Hufn. Zb. 1 ♂ 8. VII. 1914 r. Uśc. 1 ♀ 5. VII. 1915 r. obydwie do światła; *crepuscularia* Hb.; *punctularia* Hb. Zb. Pospolity w maju i czerwcu. *Gnophos ambiguata* Dup. v. *vepretaria* Spr. Zb. ♂ 19. VII. 1914 r. Gatunek ten znany z okolic Warszawy (19) i okolic Lwowa (5). *Ematurga atomaria* L.; *Bupalus piniarius* L. Zb. ♂ typowe o białym tle skrzydeł (Seitz 16), występują rzadko ♀ naogół o wiele rzadsze od ♂, wszystkie typowe; ab. ♂ *flavescens* White. Zb. ♂ ♂ o żółtym tle skrzydeł występują licznie. 1 okaz silnie przyciemniony zbliża się do ♂ *nigricarius* Backhaus.

Thamnonoma vauaria L. Uśc. Pojawia się przez czerwiec i lipiec. W dzień na pniach drzewnych; *brunneata* Thnbg. Brzst. Łowiłem go licznie w czerwcu 1915 r. w dzień na polankach leśnych. *Phasiane clathrata* L.

Spilosoma lubricipeda Esp.; *menthastri* Esp.; *urticae* Esp. Uśc. 1 ♀ wyhodowana 2. I. 1914 r. z gąsienicy znalezionej w lecie roku poprzedniego. *Phragmatobia fuliginosa* L. Uśc. Zb. Kilka okazów złowiłem w czerwcu i lipcu. *Diacrisia sanio* L.; s. var. *moerens* Strand. Zb. 11. VI. 1917 r. złowiłem 2 ♀ należące do tej formy. *Arctia caia* L. *Pericallia matronula* L. Siedlce. 1 ♀ otrzymałem ze zbioru pp. Masłowskich z Zawiercia. *Callimorpha dominula* L. Uśc. 1 okaz w lipcu 1913 r. w dzień na polanie w parku. *Coscinia cribrum* L. Brzst. 1 ♂ 26. VII. 1913 r. Zb. kilka okazów w dzień na wrzosowiskach. *Miltochrista miniata* Forst. Brzst. 3 okazy w dzień na pniach drzewnych 26. VII. 1913 r. *Endrosa irrorella* Cl. Zb. Brzst. Pospolity w lipcu i sierpniu w dzień na polankach leśnych. *Cybosia mesomella* L. Brzst. Złowiłem kilka okazów 26. VII. 1913 r. *Oenistis quadra* L. Uśc. Zb. Jdl. Częsty w lipcu i sierpniu w dzień na pniach drzewnych. *Lithosia griseola* Hb. Uśc. Zb. Agst. Kilkanaście okazów do światła w lipcu i sierpniu; *lurideola* Zink. Zb. Uśc. Występuje razem z poprzednim; *complana* L. Zb. Uśc. Agst. Pospolity wszędzie w lipcu i sierpniu; *lutarella* L. Zb. Łowiłem go licznie w sierpniu 1916 r. w dzień na polankach leśnych. *Pelosia muscerda* Hufn. Zb. 2 okazy 11. VII. 1914 r. w dzień na pniu lipy.

Zygaena purpuralis Brünnich. Uśc. 1 ♂ w lipcu 1913 r. w zagajniku brzozowym. Zb. Agst. pospolity na polankach leśnych w lipcu i sierpniu. Kilka okazów ze Zbuczyna o przewężonej plamie środkowej tworzy formę przejściową do *interrupta* Stgr.; *achilleae* Esp. Zb. 1 ♂ 5. VII. 1914 r. na polance leśnej; *loniceræ* Esp. Zb. Kilkanaście okazów w lipcu 1914 r. razem z poprzednim. Złowiłem ♂ *loniceræ* Esp. i ♀ *filipendulae* L. in copula, jednak jajek nie udało mi się otrzymać; *filipendulae* L. Zb. Agst. Wlr. Brzst. Pospolity na polankach leśnych w lipcu i sierpniu. W Uścimowie nie spotykałem go; forma *minor* Tutt. Złowiłem b. mały okaz Brzst. 26. VII. 1913 r. *Ino statices* L. Zb. Agst. Uśc. Pospolity wszędzie od czerwca do sierpnia.

Pachytelia unicolor Hufn. Zb. Znalazłem kilkanaście koszyczków w czerwcu 1914 r. *Sterrhopterix hirsutella* Hb. Zb. Dwa

koszyki w maju 1921 r. na liściach młodych osin. *Fumea casta* Pall. Zb. Znajdowałem koszyki licznie w czerwcu na parkanach i pniach drzewnych.

Trochilium apiformis Cl. Zb. Kilka okazów w czerwcu 1916 r. na pniach starych topoli.

Cossus cossus L. Uśc. Znalazłem trzy gąsienice dorosłe w sierpniu 1913 r. *Zeuzera pyrina* L. Uśc. ♂ i ♀ w pierwszych dniach lipca 1913 r. na parkanie i ♀ świeżo wylęgła w połowie lipca 1915 r. na pniu jarzębiny.

Hepialus sylvina L. Zb. 1 ♂ 12. VIII. 1916 r. na pniu drzewnym.

Spis prac cytowanych.

1. Bieżanko Cz. Motyle okolic Kielc. Poznań. Tow. Przyj. Nauk. Prace kom. mat.-przyr. Serja B. Tom II. z. 3.
2. Brunicki J. Spis motyli zebranych w pow. stryjskim. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 42.
3. Dampf A. Materjały fauny czeszej Wilenskiej gubernii. Trudy Russkago Entomologiczeskago Obszczestwa. T. 38. S. Peterburg.
4. Gieysztor M. Sprawozdanie z pracy nad fauną motyli większych (Macrolepidoptera) Puszczy Białowieskiej. „Białowieża”. z. 2.
5. Dr. Hirszler J. i Romaniszyn J. Motyle większe (Macrolepidoptera) z okolic Lwowa. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 43.
6. Klemensiewicz St. O nowych i mało znanych gatunkach motyli fauny galicyjskiej. Przyczynek I. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 34.
7. — Przyczynek V. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 40.
8. Kremky J. Drobne notatki lepidopterologiczne. Prace Zool. Polsk. Państw. Muzeum Przyr. Warszawa. T. 2. z. 2.
9. Niesiołowski W. Przyczynek do fauny motyli większych okolic Krakowa. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 55—56.
10. Prüffer J. Przegląd motyli większych (Macrolepidoptera) okolic Krakowa. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 52.
11. — Materjały do fauny łuskoskrzydłych okolic Częstochowy. Pamiętnik Fizjogr. Warszawa. T. XXV.
12. — Przyczynek do fauny łuskoskrzydłych okolic Zwierzyńca Lubelskiego. Pamiętnik Fizjogr. Warszawa. T. XXIV.
13. — Polskie formy *Pararge aegeria* L. Rozpr. Wydz. mat. przyr. Polsk. Ak. Um. Kraków. T. LX. serja B.
14. Schille Fr. Fauna lepidopterologiczna dolnego Popradu i jego dopływów. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 30.
15. Schumann n. Die in der Provinz Posen beobachteten Grossschmetterlinge. Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft in Posen. Zeitschrift der Naturwissenschaftlichen Abteilung. Posen. 1902.
16. Seitz A. Grossschmetterlinge der Erde. Stuttgart.

17. Sitowski L. Motyle Pienin. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. 1910 r.
18. — Motyle Pienin, cz. II. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 44.
19. Słaszczewskij P. Czeszujekrylja Warszawskoj Gubernii. Trudy Russkago Etnomologiczeskago Obszczestwa. S. Petersburg. T. 40.
20. Speiser P. Die Schmetterlingsfauna der Provinzen Ost- und Westpreussen. Königsberg. 1903 r.
21. Spuler A. Die Schmetterlinge Europas. Stuttgart. 1908 r.
22. Stach S. Przyczynek do fauny motyli Podhala. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 55.
23. — Drugi przyczynek do fauny motyli Podhala. Spraw. Kom. Fizjogr. Ak. Um. Kraków. T. 57.
24. Stöckl A. Motyle rzadsze i nowe, zebrane w latach 1911 do 1921 w okolicach Lwowa, Janowa, Mikuliczyna i Worochty. cz. III. Polskie Pismo Entomologiczne T. I. z. 2. Lwów. 1922 r.
25. Dr. Świątkiewicz M. Motyle rzadsze i nowe dla Polski zebrane w ostatnich latach. Polskie Pismo Entomologiczne. T. III. z. 3. Lwów. 1924 r.

Résumé.

Dans le travail présent je dresse la liste des Macrolépidoptères recueillis en Podlasie, spécialement à Zbuczyn situé à une distance de 14 kilomètres de Siedlce, ensuite à Augustówka près de Międzyrzec et à Uścimów dans le district de Włodawa, à l'est d'Ostrów. En outre j'inclus ici les matériaux recueillis pendant mes excursions à Brzostówka dans le district de Lubartów juste à la frontière de district de Włodawa.

Parmi les territoires explorés par moi ceux, qui méritent le plus d'être mentionner, sont: les clairières humides, en partie imbibées d'eaux dans les forêts feuillues de Zbuczyn et d'Augustówka, caractérisées par la présence de papillons suivants: *Coenonympha hero* L., *tiphon* Rott., *Chrysophanus hippothoë* L., *alciphron* Rott., *Lycaena euphemus* Hb., *Heteropterus morpheus* Pall. et *Cosmotriche potatoria* L.

Dans les clairières plus sèches je prenais: *Melitaea aurelia* Nick., *Thecla pruni* L., *spini* Schiff., ♂♂ *Zephyrus betulae* L., *Lycaena amandus* Sch., *cyllarus* Rott., *Carcharodus althæae* Hb., *Zygaena loniceræ* Esp., *achilleae* Esp., *Mythimna imbecilla* F., *Leucania conigera* F., *Toxocampa pastinum* Tr. — Un autre caractère présentaient les jachères et les coupes forestières, ainsi que les routes forestières sèches, où on trouvait: *Melitaea didyma*

O., *Lycaena argiades* Pall., *coridon* Poda., *alcon* F., *Hesperia malvae* L., *Thanaos tages* L., *Adopaea lineola* O., *thaumas* Hufn. Les forêts de sapins avec leurs bruyères et genièvres sont caractérisées par la présence de *Satyrus semele* L., de *Lycaena arion* L., de *Hesperia alvens* Hb., de *Lymantria monacha* L., de *Dendrolimus pini* L., de *Larentia variaia* Schiff. et de *Coscinia cribrum* L. Il faut citer aussi un vieux parc feuillu à Uścimów, situé au bord d'un lac, avec son jardin fruitier à côté, où on trouve: *Pararge aegeria* L. subsp. *polonica* Prüff., *Coenonympha arcania* L., *Callimorpha dominula* L., *Abraxas grossulariata* L. (en masse), *sylvata* Sc., *adustata* Schiff. et *Acidalia nemoraria* Hb., qui caractérisent ce parc.

Si on prend en considération le gros d'espèces caractéristiques pour la Podlasie, on aperçoit, que la faune de cette contrée se rapproche le plus à celle des environs de Varsovie. Parmi les formes qui manquent dans ce dernier territoire et qui se rencontrent dans le gouvernement de Siedlce on peut citer: *Coenonympha hero* L., *Lycaena amandus* Schn., *alcon* F., *euphemus* Hb., *Agrotis stigmatica* Hb., *Mythimna imbecilla* F., *Caradrina respersa* Hb., *Orthosia nitida* F. et *Tephroclystia extremata* F. — Il faut attirer l'attention sur le fait, qu'en Podlasie passe la limite de dispersion de certaines formes méridionales comme: *L. euphemus* Hb., *C. althaeae* Hb. et *P. extremata* F. — Quand à la *M. imbecilla* F. il faut rappeler que cette forme n'était pas observée dans la Pologne septentrionale, mais qu'elle est citée par Speiser comme habitant Gdańsk et la Courland.

Mon attention fut attirée par le manque en Podlasie de certaines espèces de papillons malgré les conditions du terrain et la flore, qui paraîsseraient les favoriser, à savoir: *Papilio podalirius* L. et *Sphinx ligustri* L. n'étaient pas observés dans les contrées explorées par moi. On peut dire la même chose de la *Erebia medusa* L., qui apparaît en masse aux environs de Varsovie dans les forêts feuillues, tandis qu'elle n'était pas jusqu'à présent mentionnée de la Podlasie. Le même cas arrive avec la *Deilephila euphorbiae* L., mais on explique facilement son absence en Podlasie par rareté extrême de la *Euphorbia* dans cette contrée-ci.

La variabilité individuelle ressort le mieux dans la famille de *Satyridae* dans le nombre des yeux sur la face supérieure ou inférieure des ailes. Quant à la variabilité de teint plus ou moins

foncé des ailes on peut conclure d'après l'examen de matériel recueilli par moi que les formes mélanistiques prévalent. Ce phénomène apparaît chez les formes suivantes: *Mel. athalia* Rott. ab. *navarina* Selys., *Arg. selene* Schiff. ab. *morphisa* Hbst., *A. niobe* L. trans. ab. *obscura* Spul., *Zeph. betulae* L. ab. *unicolor* Tutt., *Chr. phlaeas* L. ab. *suffusa* Tutt., *Lyc. cyllarus* Rott., ab. *anderreggi* Rühl., *L.alcon* F. trans. ab. *nigra* Wheel., *Lym. monacha* L. ab. *atra* Linst., *Acr. rumicis* L. ab. *salicis* Curt., *Agr. pronuba* L. ab. *innuba* Pr., *A. exclamationis* L. ab. *brunnea* Tutt., *A. nigricans* L. ab. *carbonea* Hb. et ab. *fuliginea* Godt., *Mam. persicariae* L. ab. *unicolor* Stgr., *Orth. nitida* F. ab. *obscurata* Spul., *Orrh. ligula* Esp. ab. *subspadicea* Stgr., *Eucl. glyphica* L. trans. ab. *tristicula* Schultz., *Lar. autumnalis* Ström. ab. *obsoletaria* Schille., *Em. atomaria* L. trans. ab. *ustaria* Fuchs., *Bup. pinarius* L. trans. ab. *nigricarius* Backhausen., *Diacr. sanio* L. var. *moerens* Strand. — Les formes albinistiques étaient beaucoup plus rares: *Ep. jurtina* L. ab. *pallens* Meig., *Acr. menyanthidis* View. ab. *obsoleta* Tutt., *Agr. corticea* Hb. ab. *irrorata pallida* Tutt., *Hydr. micacea* Esp. ab. *grisea* Tutt. et *Cal. trapezina* L. ab. *grisea* Tutt.

Dans le présent travail je cite 364 espèces et 65 variétés, parmi lesquelles 8 formes qui n'étaient pas jusqu'à présent observées en Pologne, à savoir: *Arg. selene* Schiff. ab. *morphisa* Hbst., *Lyc.alcon* F. ab. *cecinae* Hormuz., *Lym. dispar* L. ab. *bordigalensis* Mab., *Acr. menyanthidis* View. ab. *obsoleta* Tutt., *Agr. nigricans* L. ab. *carbonea* Hb. et ab. *fuliginea* Godt., *Had. abjecta* Hb. ab. *lunulina* Haw. et *Orth. nitida* F. ab. *obscurata* Spul.

